

JELKE - Vetrokaz Atlantide

*Jele što nose kape male
Obučene u duge halje
Kao astrolozi
Zdrave svoje sestre pale
Lađe koje Rajna prevozi.*

*Sedam veština kad svladaju
Najstarije tad jele znaju
One su sve poeta
Da namenjene su da sjaju
Blistavije od svih planeta.*

(Apoliner: Jele)

Planinske jelke jesu fantomska sopstva kakva izvire iz zamka Ledene Kraljice – Njene samovoljno odbegle uvrtoženo-čipkaste haljine. Svaka od tih jelki podjednako je **živ lik** (samosvesna odora) **pramajke** – iako je strahovito *ono bezlično* njihove brojnosti. Ipak, jedinstven im rub planinske haljine (gotička čipka – “okamenjena muzika”*/Gete) upućuje na mnoge (izvedene, sitno-akcentualne) razlike: njihov skupni cilj je da *jelka-majka* oličavanja planinskog vrha (imaginarna ličnost zamka) kroz svoje posmrtno umnožavanje (što u beskraj ponavlja spletove vlastitih vetrom upletenih grana) izspovrne *jelku-kćer*; odnosno: – tačno izmeren *ugao nagiba* jednog stabla, sa čežnjivo ispruženom *granom* prema **luci podnožja** – gde bi upravo tim *veslom* poslednje-izvagane volje (tamne i sumnjive ličnosti planine) htela da uplovi; i time oslobodi ostale svetove *tiranije prikaze zamka* – koja tek treba da nadode (kao **kruna razlike** među sličnim jelkama) na samom rubu opšteg stropošćavanja u ponor.

A gde se još – sem na rubu porinuća krajnje tačke zapada u podnožje – može sagledati volja davno izronelog vrhunca planine? U samom preseku čestara ovih jelki – koji je tropskim prašumama sličan. A to je moguće samo u ono vreme kada inače nesagledljiv čestar, što grčevito sliva svetlosno predivo vrha sveosmatranja u korito podnožja (isti ugao nagiba čine Velika Kola) biva (toj ogromnosti nasuprot) prekriven (prekratkotrajnim) injem. Jer *ukosi zvezdani snop* se poput *uvis bačenog buketa* uzdiže nad njime – tečnim mirisom svog svetlucanja. Bezmera je savest duha planine u toj pažnji tačno-akcentualnog očuvanja svakog (za rast nečije pojedinostvenosti bitnog) detalja.

Tek tu se (na toj slanoj sipkosti) očitava (za oko prebrza) logika vulkanskog previranja, odnosno prašumskog proždiranja jedne pružene grane susednom, kao i povratno-sprežna isplata (vulkanom progutanog) pra-dara (u sebi utvrđenom) pra-darivaocu – kome se tad (razbarušenjem) zamenjuju (pravo očešljani) smerovi zalelujanog granja. Svojom *produženom rukom* on lako pronalazi dostojne susede. Dakle: svakom šumskom susedu zasebna haljina

slutnje: milionito zrcalni, neukrotivo-vrludav pododeljak šestara sveobuhvatnog. Jer ta sipkost planinskih suza jeste prauslov jednog najnepredvidljivije-skrenutog toka stvari.

Međutim, nasuprot tom dobro preusmerenom adventu (što potkopava sveopštu podređenost *jednom* vrhu) postoji i onaj zloćudni, što je u službi tog vrha; sve dok ovaj ne preraste svoju tamnu zemnost i *dospe do zvezde koja ga je dozvala* – zato da iz sopstvene nedozivljive samoće nadogradi jedno zdanje kakvo prima u sebe čitava jata drugih zvezda! A ipak pri tom zadržava sopstvenu plavozelenu atmosferu. I taj zloćudni advent, na vršku svog zmijskog talasanja, biva zapleteno-vraćen nazad u dno čestara, odakle neprekinuto biva vučen okolnim granjem ka neprozirnoj dubini šume. Tek tu se ono utvrđuje kao *zrela jelka* – okosnica oprečnih strujanja, što izviri iz dubine zemljišta, a čemu nasuprot stoji *mlada jelka*: s jednom (nadole) ukoso pruženom granom (polugom) koja (povezivanjem sa svojom susetkom) dobija *brojna vesla* (metlaste jednake grane) što opet duboko zaplovljuju u šumu, odviše neprozirnu i naizgled usisavajuću; – ali, kako začuđujuće ponad toga (na malo većoj visini) stoje jelke koje elegantno upućuju putnika na predaju njoj kao besputnoj! I evo, već na sledećoj stanici jedna gromna jelka, na ukazanoj čistini sred čestara, tiranski podjednako zakovrčava sopstveno granje, i privodi ga vrhu svog stabla – koji ih protivtežno vraća unazad, potiskuje nadole. Sve se vraća u **unutrašnjost jedne haljine**, šuma je rasklopila put nizbrdo u dol. Ali, to je šuma koja je strminom ograđena od mogućnosti silaska, i svi izrazi granja povlače se u unutrašnjost vlastitih krošnji – otkrivajući pri tom *mesto preseka* gde grane izlaze iz stabala, i gde se očitava *razmena putokaza*.

Nebriga gornjeg jelkoreda tek je ovim nadaleko predviđenim ishodom razjašnjena, a vrhuni u po dve *iz-čestara-isplovele* jelke: – one koje mnogostruko, a ne samo jednom, zamenjuju smerove granja – sve do tačke mogućeg potapanja. Ipak, i taj se uznos sopstava proteže na ceo ciklus, te uz doradu detalja kreće iznova, sve do samog ruba okliznuća u podnožje, obeleženog jedinom strmom liticom: izraz poslednjeg protivljenja samodovoljnog duha planine, što ostaje pri svojem, i uprkos padu: kao neprobojno hladna gromada opomene (za palo ljudstvo) da se pad s vrha dogodio radi nadogradnje onoga što se **samim sobom uspinje na vrh, i tamo u hladnoj atmosferi ostaje**. Jer, osnovno je doći do mesta razlučenja dva zauvek razilazna (kosa) smeru, što dvostruko-zamenjeno tvore *hibridnu jelku* – beočug što izranja sa svakim novim zaokretom šume.

- Sunčani vrhovi -

Jugozapadna školjka predela zavija sve do mesta jedne *nevine žrtve* – odakle oslobađa skriveno dvojstvo (polaritet) unutar rupe prodisalog (odčepljenog) središta. Otud, sve jelke koje se dugo zadržanim talasom podzemne snage samodovoljno opredeljivahu za pokret uspona, behu u-sebi-razdeljeno (spojeno-koreno) blizanačke; to jest, sred zamaha sprežnog im ubrzanja bezmalo sadelatne jedna drugoj – što se postepeno širilo i na atmosfere ostalih jelki-u-usponu. Usled toga se – iz okvira njihovog blizanačkog sudelovanja – stvarahu čitavi buketi dobro-raščešljanih posebnosti stabala! I oni tad obično sazđavahu vratnice ili središnji prolaz putnikovog zavirivanja u dno jednog dela šume koji jednu jelku /predstavnik uzete žrtve/

obaraše – putem **neme upitne povorke**, kakva razvija/povlači za sobom **svetli zaostatak atmosfere odveć iznenadne smrti**. Otud mnogi dragoceni sklopovi jelaka, što ka ovoj povorci /nezaborava prvog pitanja/ slutnjom prednjače, izvijaju svoju /k jugozapadu okrenutu/ granu – poput struje utapanja prvobitne čežnje i smelog pitanja vrha, u dno zaborava. I taj se *sled pozivne bune* širi uzlazno, sve do ukoso-skrenutog, za pad amortizujućeg rukavca celog opisanog jelkoreda.

Otud i jedna usputna *jelka-vaga*, što kao da meri podzemno zagubljeno blago, ili *srce pokojnika*.

Šupljina konačno odčepljenog središta doline naslućuje se preko pregiba njega-okružujuće putanje uspinjanja: – zavojite putanje koje su (na tačkama međusobnih ukrštaja, uhvaćene u ramu posmatračeve slutnje daljine) uvek bile praćene dugačkim lancem indigo-planina, ili usekom talasno-narastajuće borbe nebeskih plamenova; ali su pri tom bile i zamračene oblacima u vidu kitova, što plove usred zelene zone sutona – odseva žara tragičkog fitilja pramajke (jelke planinskog vrha).

A na rubu svakog zavoja doline sunčevog zapadanja, ističe se po jedna rastajuća zapadu okomita, svetlosno-propuštajuća jelka – odmereno-ugaonog, ili rastajućeg pamćenja spram one zvezde predvečeri što je dugo bila sputana tegom/čepom središta; tj. zatvorena pod poklopcem podzemlja jer prejaka da odmah bude viđena – sem po odblescima koje šuma kupi i zadržava u znanju svog čestara.

* * *

Nadaleko pružen crnojubičasti talas (ili kit) izneo je na svojim plećima (kao Atlant) najviše zdanje Atlantide (hram Sunca): – belu stenovitu kupu vrha, koja je izvrnut otisak dna potonulog ostrva (iščezlog zapadnog carstva). Tada je poslednje-vrtložni glib te stene – naglim zakočenjem sile pobunjenog dna, iz koga je i sama bila otrgnuta – okomito fiksiran naspram produžetka one iste talasaste struje koja ga je blago iznela na površinu, te koja nastavlja da teče. I ta ugrađena okosnica ostade zauvek pod istim uglom da stoji: poput kopče ugrađene između podzemne i nadzemne strane zinate školjke predvulkanskog vremena.

A šta se zbiva na ovome toku paralelnoj (istočnoj) traci preistorijske (postvulkanske) šume? Nije li sama školjka drevnog okeana vulkanska čeljust zmaja, što rada jednosmerno vreme (talas izronjavajućeg kita)?

Neka samozadovoljna, mirisnim semenkama bremenita stabla, iznenada obuzima oprez u daljem rasemenjavanju – kao usled strepnje da će ždrelo podzemlja progutati njihove darove; čak i one čuvane u samom srcu vlastitog stabla, dotad blaženo nagnutog na jednu ili drugu stranu vazdušnog strujanja – što s vrha zmijoliko vodi u korito podnožja! A sada se ta stabla iskrivljuju za nemoguć dohvat stene, što se u vidu kupe iznenada izdiže; da bi tek zatim (– slutnjom jednog odjeka, o nešto šuplje i sabito na severozapadu, o šta se zov mnogo kasnije odbio –) u vlastite krošnje unele dah jedne dvosmerno-pokretne ravnoteže. I to dah što zrijuće im semenje šarenih šiškarki preobraća u zimske, zastojno-vremene ukrase: primer Jelke-kićenice neurušenih, skladno-obešenih grana. A kao preduslov svega toga, jedna Jelka-vaga – surogat žrtvovanog samoniklog zdanja udoline – pokroviteljski njiše rasplet daljinom slućenih triju stabala (“ta tri stabla”*/ Prust).

Ali ne može ta – spletenim korenjem obrubljena dolina – njihovu jedinstvenu srž posisati... Kidaju se konci između udružene plovidbe njihovoga granja, ali se **najdragoceniije-pokidana nit** (jedna jedina – za pravac jedrenja cele klizne šume neophodna) usisava narednim čestarom, i to sred pokušaja skupnog mu uzleta. Tek zatim se *ta nit* – uporedo povorci s vrha silazećih živih stabala – sprovodi u neprozirno dno šume: *mesto raskršća* gde se prvi put otvorila *školjka porekla* (čeljust zmaja), i gde *ovo drvo* (potopljeni jarbol, svitac najernje šume, bivši vetrokaz vrha) preusmerava puteve; crta nov raspored na neispisanoj strani jednog lista, položenog na dno iscrpenih vremenâ.

Upravo se tu događa ubrzanje šumske plovidbe koja tek na svom vrhuncu usporava – daje privid usporenosti, oduženosti svog krajnje-zaokretnog pokreta. Tu se odvajaju dva toka: jedan nadzemno-nizvodni /koji sledi za Atlantovom rukom, uporedo, kitovim repom što obujmljuje uzvišenu kamenu kupu/; drugi podzemno-uzvodni, koji se tek na upotpunjenom luku plovidbe od prvog razilazi te ide uza besputnu ivicu vrtloga. A u tom ponoru upravo nedostajuća tačka vodenog središta dovodi do njihovog razmimoilaženja (kao nadzemnog i podzemnog). Jer on je razjapljen čeljust negdašnjeg vulkana što guta srce suncostojnog klatna. Tako ceo ovaj drugi tok odlazi u domen stranputice – gde mu se brišu čak i sopstveni tragovi: a otvara se žuto-glinena pustoš slutnje mesečevog izlaska, ponad predela koji je i sam blizak kraterskom tlu.

A u starome napuštenome toku šume (– što teče od jugozapadne ka severoistočnoj strani, prestajući da prati zavoje Atlantove ruke, i postajući paralelan čistoj goleti kupe –) **živi jeza**: oprez od strmog joj nagiba stropoštanja u provaliju – na čijem dnu vreba jedna s vrha ove vulkan-planine odvaljena glava: razjapljena čeljust zaspale zveri zemljinog središta.

Ceo taj deo šume ostaje zapreten u grču poslednjeg otpora svoje mahnito pružene grane, što se u upornome preklinjanju za izlaz ipak oslobađa – kada se približi vrhu one jelkopadne struje što zaposeda *dvosmerno strujno kolo* (kopču podzemnog i nadzemnog). Tako najzad ceo tok šume dobija za znamen jedno podmorsko (upor. dolinsko) drvo – ogolelo ali neopterećeno davnom ličnošću vrha planine. I to drvo (projekcijom vlastite senke) potapa veliku golu kupu, tako da ova – ponesena svojim vrtložnim potiskom ka drugome (istočno pomerenom) mestu – opet izlazi na površinu: kao *beočug večnog vraćanja* – na prvo-bitno mesto *o-sebi-upitne poslednje osame*.

Iako je prispećem jelkopada u ovu dolinu sva raskoš zvezdanog semenja izgubljena, njena plodna lava nastavlja da teče (iz pomenute zmajske čeljusti) put juga. Tako stiže do najvišeg jugozapadnog vrha; – **zida** koji određuje **mesto njene akumulacije**: zarad njenog iscrpljivanja organskim zdanjem uzlebdele visoravni zapada, kojom vlada džin lažnog uskrsnuća! Ali tome se – na jugoistočnoj strani zida – suprotstavlja daljinom smanjena, ali dubinom ispisana prekretnica *istok-zapad*, krajnje-zaokretni *kontra-urez*: jer tu se sunčeva kazaljka vraća unazad/ulevo – zakačena o vrh samog podneva.

(Da li na tom kontra-urezu, kao tablici morem lave odnesenoj, piše kakvo beše carstvo Atlantsko – od pretpočetka linearnog vremena?). Da bi se to saznalo, mora se sići u uho oticanja ove lave, stvrđnute u **pejzaž preistorijske otegnutosti pokreta**; tamo gde sunčeva

kazaljka zastaje nad klobucima ohlađenog podzemlja, i pravi (onome prvom odgovarajuće) *kose vertikalne ureze, nalik pločama za ispisivanje*, koje su ipak odronske (sutonski spirajuće), plus (podnevno putujući) **oblak pare**; onaj koji ih još svaku posebno sadrži, i zato pronalazi lepezu svih svojih izbrisanih slojeva (natpisa) – na natkriljujućoj ih, poput ptice, *visećoj steni*: šupljoj glavi brojnih odjeka – odakle ističu žute kapi s zračnog klatna sunčanog časovnika: – šiljata kapa sutonje svetlosti, izdanak kore mrtvog sunca.

- Povratak u uho vremenâ -

Sputan je hod sunčevog klatna, jer uvire lava podzemnog pamćenja u vulkan njenog porekla: – suvišak koji se nije preradio za nadzemno bivstvovanje kratkotrajnom alhemijom sutona.

Polovi ovog klatna se – prilikom zavojitog spusta u kratersko dno mesečevog krajolika – zamenjuju među sobom /skraćujući noć i provaljujući njegov ključni čas u senku srca dana/. Tek kada dotakne *obratno-ekranski* usek bregova, ovo klatno se ubrzava; ali *obrnutim smerom*: od večeri ka zori.

Pri tom, sâmo srce istog /od gore viđenog/ prizora ostaje isto, premda primaknuto oku posmatrača /do stupnja opčinjenosti bezvremenošću/; tu je i ono **podmorski drhtavo, ogolelo belo šiblje**: obeležje prepotopskog vremena.

Na još jednom punom krugu spuštanja rastavlja se i samô srce prizora na – u odnosu na polaznu gornju perspektivu – *dva krila*: levo/prepokriveno i desno/prepokrivajuće. A u *samoj koštici* (koja je do tad bila prepokrivena) ne ostaje ništa drugo do izmeren *prazan prostor* za kombinacije *senki zidova* (najdonjih) bregova, čiji naglo *istrujali dah* (rep izgonjenog vremena) ulazi u jednu uskovitlanu krošnju – koja se nalazi na naspramnoj/prepokrivajućoj strani viših planinskih lukova – **i u njoj ostaje**: u vidu grozo-čežnje, koja se (budući neispunjiva nijednom daljinom, i stoga žedna eterske dubine) okreće *pitanju-o-sebi*; o tome šta je (kao zdanje posred promaje) u njenom rastu pokreće. I ona se seća toga da je ista jedna krošnja (premda znatno manja) stajala na putu ispraćaja **podmorske ruševine** (u vidu samoniklog organskog grada) – ukazujući na novi (gromadno ispovrnut) materijal za njegovu ponovljenu izradu (što se zbiva samo u ogledalu). I to kao sažetak mnogih (nesvodivih) stakala podzemlja, čiji slani cvetnjak raste – bez šunjajućeg pokoravanja jednoj jedinoj ruži nadzemlja: *kruni jelkinog vrha*; himeričkoj ličnosti planine, ili zloduhu podzemlja unutar dnevno obnevidelog predela. Jer, on raste kao ogledalom savladan vakuum u noći prvog stvaranja; *barjak jednakosti*: san o večno-noćnom proširivanju skutova jelki.

Katarina Ristić

Tipovi planinskih jelaka:

- Spojena stabla dobro-raščešljanih grana.
- Specifičan nagib nekog pojedinačnog stabla određuje/bira granu (dostojnog) daljinskog kontakta, i određuje joj za-objekt-čežnje dohvatni ugao stremljenja.

- Ona stabla koja tu specifičnost nemaju, ne pronalaze svog dvojnika (blizanca) nego robuju opštem toku. Ali, one na taj način balansiraju tenziju između vrha i dola – po cenu da su raspolučene u sebi samima, to jest, dvolične jer daju privid prevlasti vrha nad dolom.
- Opšti tok je ipak takav da daje prednost skutima jelke spram njenog vrha – obrušenje gromade s vrha u dolinu (ocean).
Tu jelke (što su bolje od tipičnih a lošije od specifičnih) svojim naboranim skutima (koji se bore kao metle s odronom) izražavaju i radost zbog najave silaska: na taj način što na rubovima ponora čilo podižu skutove.
- Pravilno usmeren adventivni koren, plus jedna (s druge strane) netaknuta (uzlazno-smerna) grana, što upućuje na *strmi put*: čestatom skrivenu *čistinu zamka*.